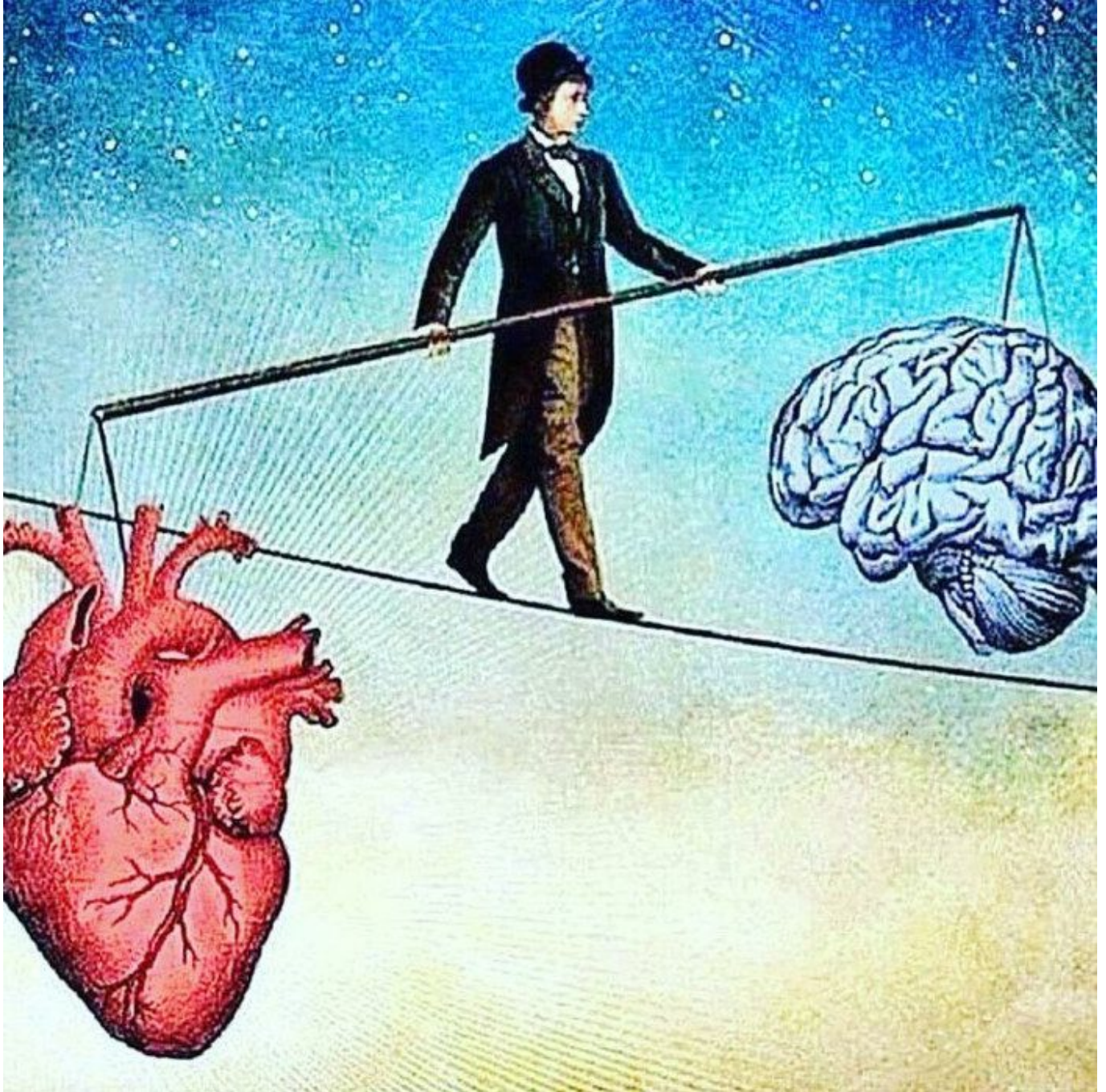

Halypaňmyka, şol seniň?!

Category: Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Halypaňmyka, şol seniň?! Geldimyrat Seýidowyň Nukdaýnazar sahypasy üçin ýörite çykyşy

Şenbe, 21.09.2024 ý.

Sözlüklerde halypa diýen söz iki manyda düşündirilýär:

- Şägirde hünär öwredýän adam, mugallym, ussat,
- Ýoldaş, dost, şepe diýen manyda ýüz tutulyp aýdylan söz.

Ýöne ikinjisi hem birinji düşündirilişden – asyl manysyndan ugur alnyp belli birine ýüzlenilende aýdylýar. Meselem, “Dost, geldiňmi, gidelimi”?! ýa-da “Halypa, geldiňmi, gitdikmi”?! diýlen ýaly.

Eýsem şägirde hünär öwredýän öz hünärine ussat adama aýdylýan bu mukaddes sözi biz ýerlikli ulanýarysmy ýa ýokmy?! Ine, göräýmäge kiçijik ýöne welin, oňat pikirleneňde gaty derwaýys şu mesele özümizi-hä köpden bäri çuňňur oýlanmaga mejbur edýär. Belki-de, biziň bilen pikirdeşler bardyr ýa bolmasa, şu meselede howsala düşüp ýörmeklige esasam ýokdugyny düşündirjek tapylar diýip, meseläni “kitapçy” saýtynda gozgamagy makul bildik.

Dogrusy, 2024-nji ýylyň 7-nji sentýabrynda ýazyjy Kömek Kulyýewiň şu saýtda paýlaşylan “Kolhozçy” atly hekaýasyna ýazylan birnäçe teswirlerde bu mesele barada pikirler eýýäm hem aýdyldy. Şol ýerde saýtyň moderatorynyň öz teswirinde “Halypa diýen mähekdaşy ýaly sözi ýöntemleşdirmek bomaz, Bu sözi ýeri gelse-de, gelmese-de ulanyp, şyrrygyny çykardylar” diýip, meniň pikirimçe örän ýerlikli hem örän dogry bellemegi bolsa, özümizi hem şu temany yzarlap galama ýapysmaga iterdi. Moderatoryň bu pikirini saýtyň agzasy, ýaş ýazyjy Şirhan Allaberdiýew hem göwnejaý makullapdyr.

Saýtyň şol sahypasynda jedelli pikirleriň döremegine sebäp bolan agza, ýaş ýazyjy Kemal Sabyrowyň ýazyjy K.Kulyýewi özüniň halypasy saýmagy tötänlik däl. Ile belli, ilhalar edebiýat hem sungat işgärlerini özüniň halypasy saýmaklyk öňlerem bolsa bolandyr welin, häzirki döwürde-hä asyl ýoň bolup barýar. Gynandyrýan ýeri bolsa, özüniň halypasy saýýan şahsyýeti görüpmi, görmänmi, onuň bilen belli bir käriň ugry barada pikir alyşypmy, alyşmanmy, belli-de däl. K.Sabyrowyňky ýaly özi hekaýa ýazyp, ökde hekaýaçylary halypa hasaplasalarda ne ýagşy welin, beterinden beteri bar. Poeziýaçylar prozaçylara, sazandalar aýdymçylara (ýa-da tersine) hakyt “halypa-da halypa” bolşup ýörler. Şu gidişine gitse basym tansçynyň küştçä halypam diýip ýüzlenmegine garaşybermeli.

K.Sabyrow saýtdaky teswirleriniň soňragynda, bolsa-da ýalňysyny özi düzedipdir. “Halypa diýdigim olara hormat

goýdugym” diýipdir. Elbet-de, öz käriň bilen ugurdaş kärli belli şahsyýetlere “halypa derejesinde hormatlaýan” diýilse, aýry gep, aýry gürrüň.

Moderatoryň synçy göz bilen, ýerlikli belleýşi ýaly, aýratyn-da, halypa diýip ýüzlenmeler radio-telewideniýe gepleşiklerinde köp agzalýar. Tomaşa edip, synlap ýa diňläp otursaň sungat işgärleri halypa-da halypa diýşip oturandyrlar. “Bäý, bu halypalaryň hem şägirtleriň köpdügini” diýip, içiňi hümläp oturansyň. Kaklyp çalynýan saz guralynda saz çalýan bir sazanda ýigidiň telewizor gepleşikleriniň birinde ýaşy durugşan känbir tanalybam durmaýan bir aýdymça yzyny üzmän halypa diýip ýüzlenip durmasyna syn edenimizde, şol sazanda ýigidiň halypa sözünüň manysyna düşünip barýandygyna-da ynamymyz gaçdy. Halypa diýleniň öýüne, işine gatnap, onuň ýumuşyna ýarap, ondan uzagyndan birzatlara öwrenilýämikä diýip, düşünyärdik. Indiki döwürde gabat geleni özüňe halypa tutunyp ýörse-de boljak eken-ow! Azda-kände aýdym-sazdan başy çykýan känbir ýigitlerden, tanalýan aýdymçy zenan maşgalalara-da halypa diýip ýüzlenmesini telewideniýede görse bolýar. Gelişýän zad-a dälmiäkä diýýäris.

Aýdymçylara-ha bu söz iki paý berlen ýaly. Hamala halypa olara oňat ses, ýakymly owaz ýasap berýän ýalydyr, görseň. Häzirkileriň öňki halk aýdymalarynyň bagşylary ýaly, belli-belli bagşy-sazandalaryň öýlerine aýlap-ýyllap gatnap, halypadan öwrener ýaly näm barka bärde?! Ilhalar sesiň bolsa saza goşup zowladywermelidirdä! Onda-da tehnikanyň şu derejede ösen döwründe.

Internetde zygiderli “goşgy” çykarýan goşguçy ýaş ýigitden şol internetde gurnalán sorag-jogap gepleşiginde “halypaň kim?” diýip, soranlarynda “Meniň halypalarym Magtymguly bilen Kerim aga” (K.Gurbannepesow) diýip, jogap berenligini görüp, eşidip, “A-how, asmana dyrjaşsaň dyrjaş welin, entegräk uçmany öwrenmän ýerden bir aýagyňy üzmäwer” diýlen aýtgy bilen oňa ýüzlenesiň gelip dur. Goşgularyny okanyňda welin, onuň Magtymgulydan-da, K.Gurbannepesden-de känbir başynyň çykmaýandygyny aňsa bolýar.

Zehinli, beýik şahsiýetleri özüňe hernäçe ýakyn dost, halypa

tutsaň-da, guýmagursak bolmasaň zehinli-de bolup bolmaýar, beýik hem bolmarsyň. Özlerini görkezmek ýa-da mahabatlanmak üçin “pylany meniň halypamdy” diýip ýörmeklik welin, göwnümize bolmasa köpelip barýan ýaly. Diýilse diýilipdir-dä, bu ýerde dowla düşer ýaly zat bamy? – diýilmegi-de mümkin. Halypa diýlen mukaddes söz bir köpük bolup galýar diýmeseň, elbet-de, diýseler diýip geçsinlerem diýseňem bolar.

Her nähili güýçli halypa bolanyňda hem zehinsiz şägirdten özüňi ýasamak başartmaz ýa-da her nähili yhlasly şägirt bolanyňda hem zehiniň bolmasa halypa derejesine ýetip bilmersiň. Ahyrky esasy zat halypa däl-de özüňe bagly bolup durýandyr. Şu ýerde K.Gurbannepesiň bir bent goşgusy ýadymyza düşýär. Ýalňyşmasak, şeýleräk bolmaly:

Dünýäde bir zadyň anygna ýetdim.

Ol anyk zat, asla, hergiz takmyn däl.

Zehinliň elinden zehinin almak,

Zehinsize zehin guýmak mümkin däl.

Ýaradan gursagyňa öňden zehin guýmadyk bolsa, halypa seni halypa derejesine ýetirip bilmez. Ulylary özüňe halypa saýyp ulalyp bilmersiň. Kişiniň abraýy bilen abraý hem gazanyp bolmaz. Özüňi görkezjek bolsaň özüňjik ilhalar birzatjyk görkezmeli.

Bilýän bardyr, bilmedik bolup biler, “K.Gurbannepesow hem özüni dünýä meşhur ýazyjy Ç.Aýtmatowyň şägirdi hökmünde agzan ýeri bar-a! Özleri-de biri proza, biri-de poeziýa bilen belli?!” diýilmegi mümkin. Birinjiden-ä, K.Gurbannepesow Ç.Aýtmatowdan birzatlara öwrendim diýip agzanok. Ol muny meşhur ýazyja hormat goýmak hökmünde agzapdyr diýip düşünýäris. Ikinjiden, birine halypa ýa şägirt diýip bilmek üçin ilki bilen sen Gurbannepesow bolmaly. Şol meşhurlyga ýeteňsoň, kime näme diýseňem, yrýasy bar bolsa-da bilinmez.

Halypa sözüniň ulanylyşy şu derejede gitse tiz wagtdan, bir obaly işjeň daýhana ony oňly tanamaýan başga obaly ýaş daýhanyň, ýa bolmasa, ulaga ökdelik bilen erk edýän bir sürüjä ony gatybir tanap barmadyk başga bir sürüjiniň-de halypam

diýip ýüzlenmegi daşda dälmi kä diýýäris. Şoň üçin bu sözi
ýerlikli hem aýawly ulansak gowy bolmazmyka?!

Halypa-şägirtlik barada öz pikirimiz-ä şeýle. Belki ýalňyşýan
ýerinizem bardyr. Akyl ýaşda-da bolup biler wein, köp akyllar
başdadyr. Il-gün nähili pikirde-kä?! Nukdaýnazar